T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

CİLT 1

44. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI BİLDİRİLERİ

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

44. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu

44. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

CİLT 1

27-31 MAYIS 2024
NEVŞEHİR

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3796/1
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 205/1

Editör
Dr. Soner ATEŞOĞULLARI

27-31 Mayıs 2024 tarihlerinde Nevşehir'de düzenlenen 44. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

TK: 978-975-17-6176-7
ISBN: 978-975-17-6177-4

Grafik Tasarım
Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafı
Mermer Dionysos başı, Aphrodisias, Tetrapylon Caddesi, MS 4. yüzyıl.

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Soner ATEŞOĞULLARI tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

Ankara 2025

ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU BİLDİRİ KİTAPLARI YAYIN İLKELERİ

Her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu toplantısındaki sözlü sunumlara dair bildirilere yer verilen Kazı Sonuçları Toplantısı, Araştırma Sonuçları Toplantısı ve Arkeometri Sonuçları Toplantısı bildiri kitapları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde yayına hazırlanmakta ve Bakanlığımız web sayfası üzerinden açık erişimli olarak tüm araştırmacı ve ilgililerin kullanımına sunulmaktadır. Katılımcılar tarafından sempozyumda sunulan bütün bildirilerin yayımlanmak üzere gönderilmesi beklenmektedir.

Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu'nda sunulan bildirilerin telif hakkı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne devredilmiş sayılır. Bildiriler, Bakanlık editörleri tarafından yalnızca yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygunluk bakımından incelenmektedir. Yazarlar tarafından bildirilerin telif hakları ve etik ilkeler gözetilerek hazırlanması gerekmektedir. Bildiri metinlerinde ifade edilen görüşler veya telif haklarından doğacak sorumluluklar yazarlarına aittir.

Yazım Dili

Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu'nda sunulan ve yayınlanması için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne gönderilen bildiri metinlerinin yazım dili Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızcadır. Yazarlar, bu dillerden birinde metinlerini göndermelidirler.

Yazım Kuralları

Kazı Sonuçları Toplantısı, Araştırma Sonuçları Toplantısı ve Arkeometri Sonuçları Toplantısı'nda sunulan ve yayımlanması için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne gönderilen bildiri metinlerinin aşağıda belirtilen şekilde sunulmasına özen gösterilmelidir.

1. Bildiri Metni Başlığı: İçerikle uyumlu ve konuyu kapsayan bir başlık olmalı ve koyu harflerle 14 punto yazılmalıdır. Bildiri başlığı en fazla 12 kelimeden oluşmalıdır.

2. Yazar ad(lar)ı ve adres(ler)i: Yazar(lar)ın ad(lar)ı ve soyad(lar)ı, başlığa eklenen bir dipnotla verilmeli; aşağıdaki şekilde unvan, görev yapılan kurum, iletişim, e-posta adresi ve ORCID numarası belirtilmelidir.

Örneğin: Prof. Dr. Derya ŞAHİN; Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 16059 Görükle-Bursa/TÜRKİYE; E-Posta: dsahin@uludag.edu.tr; ORCID: 0000-0003-0021-4271.

3. Ana Metin

Bildiri metinlerinin Word formatında, 10 punto, bir satır aralıklı ve Times New Roman fontunda; resim, çizim, tablo, harita, grafik, altyazı ve dipnotlar dâhil olmak üzere toplam

1.500 kelimeden az olmayacak ve 4.000 kelimeyi aşmayacak şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Bildirileri metinlerinde özet kısmına yer verilmemelidir.

Metin içinde **bold** (koyu) karakter kullanılmamalıdır. Yabancı ve teknik terimler için *italik* (eğik) karakterler kullanılmalıdır. Başka kaynaklardan doğrudan yapılan alıntılar "tırnak" işareti içerisinde verilmelidir.

Metinler hazırlanırken Türk Dil Kurumu yazım kurallarına uyulması gerekmektedir. Kelimelerin yazımı sırasında Türk Dil Kurumu web sitesinde yer alan sözlük uygulaması (https://sozluk.gov.tr/) referans olarak alınmalıdır.

Kısaltmaların Türk Dil Kurumu web sitesinde (https://tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/kisaltmalar-dizini/) yer verilen kurallara uygun olarak yapılması gerekmektedir.

Metin içinde MÖ, MS gibi çok alışılagelmiş kısaltmalar ile km, kg, m, cm, m^2 ve m^3 gibi ölçü ve ağırlık birimleri dışında kısaltma kullanılmaması beklenmektedir. MÖ, MS ile uzunluk ve ağırlık ölçüleri gibi standartlaşmış örnekler haricinde kısaltma kullanılmak istenen durumlarda, ilk kullanımda açık hali ve parantez içerisinde kısaltmasının verilmesi, metnin ilerleyen bölümlerinde kısaltmaların aktarılması gerekmektedir. Örneğin: Erken Tunç Çağı (ETÇ) katmanında ele geçen buluntular…. ETÇ duvarının devamında….

Bölge, dönem, devir, çağ, kurum vb. ilk harfleri büyük harf ile yazılmalıdır: Doğu Anadolu, Yakın Doğu, Avrupa, Akdeniz Bölgesi, Dicle Nehri, Fetret Devri, Geç Tunç Çağı, Osmanlı Dönemi, Orta Çağ, Türk Tarih Kurumu vb.

4. Bölüm Başlıkları: Metindeki ana başlıklar büyük harflerle ve *italik*, alt başlıklar ise küçük harflerle ve *italik* olarak tümü 12 punto ile yazılmalıdır. Makalede, düzenli bilgi aktarımını sağlamak amacıyla ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir. Ana ve alt başlıkların uygun şekilde numaralandırılması gerekmektedir.

5. Alıntı ve Göndermeler:

Başka metinlerden doğrudan yapılan alıntılar tırnak içinde verilmelidir. Yapılan alıntı uzunluğu beş satırdan az ise satır arasında, beş satırdan uzun alıntılar ise satırın sağ ve solundan 1,5 cm içeride, blok halinde yazılmalıdır.

Metin içinde yapılan göndermeler, parantez içinde, aşağıdaki şekilde yazılmalıdır (Akurgal, 1995, s. 44). İki yazarlı yayınlar için (Erdem ve Yenice, 2008) örneğine uyulmalıdır. İkiden fazla yazarlı yayınlarda, metin içinde yalnızca ilk yazarın soyadı ile birlikte vd. kısaltması (Örneğin: Tunç vd., 2001, s. 45, şek. 3b) kullanılmalıdır.

Dipnot yalnızca açıklamalar için kullanılmalı ve otomatik numaralandırma yoluna gidilmelidir.

Metin içinde gönderme yapılan yazarın adının verildiği durumlarda kaynağın yalnızca yayın tarihi yazılmalıdır. Örneğin: Eyice (1985, s. 21)'ye göre…"

Yayın tarihi bulunmayan eserlerde yazar adının sonrasında tarih yok kısaltması olarak ty. ibaresi eklenmelidir. Örneğin: Yılmaz, ty., s.13.

Yazarı belli olmayan veya anonim eserlerde, eserin ismi yazılmalıdır. Örneğin: MTA Raporu, 1979, s. 33

Bir atıfta birden çok kaynağa yer verilmesi durumunda, kaynakların eski tarihli olanlardan yeni tarihli olana doğru sıralanması gerekmektedir (Akurgal, 1966; Özgüç, 1969; Erkanal, 1983).

Bir eserden yararlanıldığı durumlarda, atıf yapılan eserin sayfa numarası ve gerektiği durumlarda yararlanılan şekil no.su açık biçimde belirtilmelidir (Örneğin: Cook, 1966, s. 192, fig. 4).

Yararlanılan tüm kaynaklar, metnin sonunda "Kaynakça" başlığı altında verilmelidir. Metinde kullanılmayan yayınlara kaynakça kısmında yer verilmemesi, metinde kullanılan tüm yayınların da kaynakça kısmında açık hallerinin belirtilmesine özen gösterilmelidir.

Web kaynaklarının metin içi atıflarda, atıf sırasına göre "Web: 1" , "Web: 2", "Web: 3" … şeklinde aktarılması; kaynakça kısmında web sayfasının linkine yer verilmesi ve erişim tarihinin eklenmesi gerekmektedir.

Örnek (Metin İçinde): Bir diğer mermer güneş saati de 2022 yılındaki Aizonai kazılarında ele geçmiştir (Web: 1).

(Kaynakçada)

Web 1: https://haber.dpu.edu.tr/tr/haber_oku/63285e5f0b521/aizanoi-kazilarinda-mermer-gunes-saatine-ulasildi (Erişim Tarihi: 24.03.2024)

6. Tablo, Harita, Çizim, Grafik, Şekil ve Fotoğraflar:

Bildirilerde kabul edilecek görsel sayısı 15 ile sınırlıdır. Kullanılan fotoğraf, şekil, tablo, harita ve benzeri görsellerin alt yazıları dahil olarak bildiri metninin uygun yerine yerleştirilmesi ve ayrıca kullanılan tüm görsellerin metinden ayrı olarak JPEG formatında baskıya uygun çözünürlükte gönderilmesi gerekmektedir. Kullanılacak olan bir fotoğraf ise minimum 300 dpi boyutunda; şekil, harita, plan ve benzeri çizimlerin en az 600 dpi boyutunda olması gerekmektedir. Tasarım aşamasında karışıklıklara yol açmaması açısından her bir görsel metin içerisindeki numarasına uygun biçimde sıralanmalıdır.

Metinde kullanılan harita, resim, çizim ve grafik gibi görseller niteliklerine uygun biçimlerde adlandırılmalı ve ekler kısmında gruplandırılmalıdır. Çizimler (Çizim: 1), Resimler (Resim: 1), Haritalar (Harita: 1) şeklinde isimlendirilmelidir. Ekler kısmında ilk olarak harita, ardından resim, son olarak çizim ve grafiklere yer verilmelidir.

Metin içerisinde kullanılacak tablolarda numara ve başlık verilmelidir. Tablo çiziminde dikey çizgiler kullanılmamalı, yatay çizgilerden yalnızca tablo içinde verilen alt başlıkları ayırmak için yararlanılmalıdır. Tablo numarası ve açıklaması üstte ortalanmış olarak verilmelidir. Her sözcüğün ilk harfi büyük yazılmalıdır.

Harita, çizim, grafik, şekil ve fotoğraflar gerekli görüldüğü durumda metin içerisinde kullanılabilmekle birlikte metnin sonunda "Ekler" başlığı altında yukarıda belirtilen sıralamaya göre verilmesi tercih edilmelidir. Harita, çizim, grafik, şekil ve fotoğrafların numaraları ve adları görsel altına ortalanmış şekilde tümce düzeninde yazılmalıdır. Örneğin: Resim 1: Sipylos Dağı kuzeyden görünüm.

Kapsamı gereği bir arada yer verilmesi gereken resim, çizim ve tablolar haricinde levha sistemi kullanılmamalıdır.

Çoklu görsellerde isimlendirmeler çizim, resim vb. no. ve ardından harf ile verilmeli; metin içerisinde görsellere atıflar da bu şekilde aktarılmalıdır. Örneğin: …Kazıda ele geçen iki kandilden ilk örnekte bitkisel bezemeler (Çizim: 3a), parçalar halinde ele geçen diğer örnekte ise geometrik desenler (Çizim: 3b) hakimdir…

7. Kaynakça: Metin içerisinde yararlanılan kaynaklar, kaynakça bölümünde yazarların soyadına göre alfabetik olarak aşağıda verilen örneklere uygun olarak yazılmalıdır. Kaynakça kısmında bir yazarın birden çok yayınının olması durumunda, yayın tarihine göre sıralamaya gidilmeli, bir yazarın aynı yılda basılmış yayınları ise yayın tarihinin yanında harflerle (2001a, 2001b gibi) verilmelidir.

Örnekler:

Tek Yazarlı Kitap	Görkay, K. (2015). *Tarihin Hazinesi Zeugma.* İstanbul: National Geographic Türkiye. Morrisson, C. (2002). *Antik Sikkeler Bilimi Nümismatik: Genel Bir Bakış* (Çev. Zeynep Çizmeli Öğün). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
Çok Yazarlı Kitap	Yenişehirlioğlu, F., Müderrisoğlu, F., Akpolat, M. ve Alp, S. (1995). *Mersin Evleri.* Ankara: Kültür Bakanlığı.
Editörlü Kitap	Uçkan, Y. (ed.) (2017). *Olympos I: 2000-2004 Araştırma Sonuçları.* İstanbul: AKMED.
Editörlü Kitapta Bölüm	Pekak, S. (2009). Nevşehir'de Osmanlı Döneminde İnşaa Edilen Bir Kilise (Ed. Ahmet Oğuz Alp), *Ebru Parman'a Armağan.* Ankara: Alter, s.335-341.
Elektronik Baskısı Olan Kitap	Beck, H. (2020). *Localism and the Ancient Greek City-State*. Erişim: https://www.ebooks.com/en-us/book/210040162/localism-and-the-ancient-greek-city-state/hans-beck/
Tezler	Yıldırım, F. (2013), *14.* Yüzyıldan Cumhuriyet Dönemi'ne Kadar Yabancı Seyyahların Gözünden Bursa İlindeki Mimari Eserler. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
Dergiden Tek Yazarlı Makale	Bilici, Z.K. (2005). A German Token Uncovered During the Alanya Citadel Excavations, *Adalya*, *8*, s. 351-356. (Dergilerin cilt ve sayıları dergi adının ardından verilmelidir. Bir cilde ait birden çok sayı var ise bu sayılar parantez içinde aktarılmalıdır. Örneğin, *Belleten, 87(310)*

Dergiden Çok Yazarlı Makale	Bennett, J. ve Young, R. (1981). Some New and Some Forgotten Stamped Skillets, and the date of P. Cipius Polybius. *Britannia, 12*, s. 37-44.
Web kaynakları	Web 1: https://haber.dpu.edu.tr/tr/haber_oku/63285e5f0b521/aizanoi-kazilarinda-mermer-gunes-saatine-ulasildi (Erişim Tarihi: 24.03. 2024)

Bildiri Metinlerinin Gönderilmesi

Yukarıda belirtilen ilkelere uygun hazırlanmış olan bildiri metinleri ile eki görseller, 1 Ağustos tarihine kadar **yayinlar@ktb.gov.tr** adresine Wetransfer ile gönderilmelidir. Wetransfer ile gönderilmeyen metin ve görseller sistem tarafından otomatik olarak silinmektedir.

Bildiri Metinlerinin Değerlendirilmesi

Bildiri metinleri ve eklerinin, belirtilen süre içerisinde Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir. Metinler, ilgili konunun editörleri tarafından yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygunlukları açısından incelenir. İlgili editör, gerekli durumlarda metin üzerinde düzeltmeler yapabilir veya eksikleri yazardan gidermesini isteyebilir. Uygun görülmeyenler düzeltilmesi için yazarına gönderilir. Son gönderim tarihine kadar dergi editörlüğüne gönderilmeyen, eksiklikleri bulunan ve konu editörleri tarafından talep edilen düzeltmeler yerine getirilmeyen bildiriler, yayın kapsamına alınmaz.

Etik İlkeler

Kazı Sonuçları Toplantısı, Araştırma Sonuçları Toplantısı ve Arkeometri Sonuçları Toplantısı'nda sunulan ve yayımlanması için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne gönderilen bildiri metinlerinin aşağıda belirtilen etik ilkelere uygun olarak hazırlanması zorunludur.

Ortak Yazarlık: Bildirilerin yazarları sunulan çalışmaya katkı sağlayanlarla sınırlı olmalıdır. Çalışmaya katkıda bulunmayan isimlere makalede yer verilmemelidir. Bildirilerin yazar sıralamaları, dergi editörlüğüne gönderilen metindeki sıralamaya uygun olarak yayına alınacaktır.

Teşekkür: Yazarlar, çalışmalarını destekleyen kişi, kuruluş ve finansal kaynakları teşekkür kısmında beyan etmekle yükümlüdür. Teşekkür kısmı, metnin sonunda kaynakça kısmının önünde yer almalıdır.

Özgünlük: Sunulan bildiri, sunumu yapan yazar(lar)a ait olmalıdır. Diğer araştırmacıların çalışmalarına yer veriliyor ise, alıntıların uygun biçimde aktarılması ve kaynakçada yararlanılan çalışmalara yer verilmesi gerekmektedir. Gönderilen görsellerin ve metinlerin telif hakkından doğacak hukukî yaptırımlardan bildiri sahipleri sorumludur.

Basılmış Bir Yayının Sunumu: Yazarlar tarafından gönderilen çalışmaların daha önce yayınlanmamış olması beklenir.

İletişim Bilgileri

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Müzeler Dairesi Başkanlığı Yayın ve Tanıtma Şubesi Müdürlüğü

II.TBMM Binası Yanı 06110 Ulus Ankara/TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 470 64 64 - +90 (312) 470 64 65

E-Posta: yayinlar@ktb.gov.tr

web: https://kvmgm.ktb.gov.tr/

İÇİNDEKİLER

Abdullah HACAR, Yakup ÜNLÜLER, H. Simge EGECİ, Nilay ÇETİN, Ahmet Emin KARKINLI
2023 YILI BEKÇİTEPE (NİĞDE-BOR) KAZILARI 13

Adnan DİLER, Gülnaz SAVRAN, Güray ÜNVER, Sevilay Zeynep YILDIZ,
Britta ÖZEN-KLEINE, Gözde ADIGÜZEL, Selim YILDIZ, Nils SCHNORR
KEDREAI 2023 27

Ahmet İhsan AYTEK, Alper Yener YAVUZ, Erhan TARHAN,
Büşra ALADAĞ, Mehmet Cihat ALÇİÇEK, Nail UYAR
KAYACA OMURGALI FOSİL LOKALİTESİ KAZISI 2023 YILI ÇALIŞMALARI 47

Ahmet TERCANLIOĞLU, Ahmet Eren ARSLAN, Ufuk ELYİĞİT, Serdal GÜNDÜĞDU
KYZİKOS 2023 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 59

Akın ERSOY, Sarp ALATEPELİ, Ozan ÇAKMAK
SMYRNA / İZMİR 2023 69

Ali ATMACA, Murat ÇEKİLMEZ, Merve ARİNÇ ÖZYILMAZ,
Mülkiye Nur AVCI, Simge BALCI ÇAKALOĞLU, Aytül ÖRGEN
2023 YILI TRALLEİS ANTİK KENTİ KAZI VE ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI (2. SEZON) 87

Ali BORAN
SİLİFKE KALESİ 2023 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 103

Ali Umut TÜRKCAN, Sevim KURTULDU, Arkadiusz MARCINIAK
2023 YILI ÇATALHÖYÜK KAZI VE KONSERVASYON ÇALIŞMALARI 121

Andreas SCHACHNER
2022-2003 YILLARI BOĞAZKÖY/HATTUŞA ÇALIŞMALARI 141

Aslı ERİM-ÖZDOĞAN, E. Nurcan YALMAN
ÇAYÖNÜ TEPESİ 2023 KAZI ÇEVRE DÜZENLEME ÇALIŞMALARI 167

Aslıhan BEYAZIT, Burhan GÜLKAN, Burçin AFŞAR
İKİZTEPE KAZISI 2023 YILI ÇALIŞMALARI 187

Aygün EKİN MERİÇ, Ali Kazım ÖZ, Gülşen KUTBAY
İZNİK HİSARDERE NEKROPOLÜ 2023 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 201

Aygün EKİN MERİÇ, Ali Kazım ÖZ, Nezihat KÖŞKLÜK KAYA,
Fatih Hakan KAYA, Nihal KARDORUK
İZNİK ROMA TİYATROSU 2023 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI 211

Ayşegül AYKURT, Kadir BOYÜKULUSOY, Umay OĞUZHANOĞLU
ÇALTILAR HÖYÜK 2023 YILI KAZILARI 229

Aytaç COŞKUN, Şıvan AYUS, Fatma DURMA
ZERZEVAN KALESİ 2023 YILI ÇALIŞMALARI 247

Bahadır DUMAN, Arzu Deniz DUMAN
TRIPOLIS 2023 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI 263

V. Belgin DEMİRSAR ARLI
İZNİK ÇİNİ FIRINLARI KAZISI 2023 YILI ÇALIŞMALARI 283

Berkay DİNÇER, Çiğdem DURAKOĞLU, Serkan ŞAHİN,
Çiler ÇİLİNGİROĞLU, İbrahim ARCAGÖK
SİNEKKAYA MAĞARASI (ORHANELİ-BURSA) KAZISI 2023 299

Bora UYSAL, Ali ÇİFÇİ
ELBİSTAN KARAHÖYÜK VE HAMZATEPE KAZILARI 2023 313

Celal ŞİMŞEK
2023 YILI LAODIKEIA ÇALIŞMALARI 321

C. Brian ROSE, Günsel ÖZBİLEN GÜNGÖR
GORDİON 2023 343

Christopher H. ROOSEVELT, Tunç KANER, Christina LUKE
KAYMAKÇI ARKEOLOJİ PROJESİ: 2023 YILI KAZI VE ARAŞTIRMA SONUÇLARI 359

Christof BERNS, Christine ÖZGAN, Julien ZURBACH
MİLET 2023 YILI ÇALIŞMALARI 377

Peter TALLOEN, Murat FIRAT, G. Senem ÖZDEN GERÇEKER
2023 YILI SAGALASSOS KAZILARI 397

Derya YALÇIKLI
İNBOĞAZI-ANDIK MAĞARASI, 2023 417

Derya YILMAZ
2023 YILI KÜLHÖYÜK KAZI ÇALIŞMALARI 429

Douglas BAIRD, Gökhan MUSTAFAOĞLU, Andrew FAIRBAIRN
BONCUKLU HÖYÜK VE ORTA ANADOLU'DA TARIMIN KÖKENLERİ 441

Elif BAŞTÜRK, Ahmet TÜRKAN, Ali Furkan ALTUNPAK, Özlem HEPER, Cuma BİÇİCİ
TANIR YASSIHÖYÜK 2023 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 447

Emre GÜLDOĞAN
TAŞ TEPELER PROJESİ: SEFERTEPE KAZISI 2023 YILI 457

Emre TAŞTEMÜR, Münteha DİNÇ, Ahsen FINDIK
SEBASTE KAZI, ARAŞTIRMA VE RESTORASYON PROJESİ (2023 YILI ÇALIŞMALARI) 467

Erdoğan ASLAN, L. Ufuk ERDOĞAN, Yusuf KILIÇ
KSANTHOS – LETOON KAZI ÇALIŞMALARI: 2023 485

Ergül KODAŞ, Eşref ERBİL, Çağdaş ERDEM, Bahattin İPEK, Onur DİNÇ,
Charlotte LABEDAN-KODAS, Birkan GÜLSEVEN, Mehmet ŞAN, İdris AKGÜL
ULUKÖY MAĞARASI KURTARMA KAZILARI 2023 SEZONU 505

ERGÜL KODAŞ, Yunus ÇİFTÇİ, Onur DİNÇ, Rüstem CİN, Kazım ÖZKAN,
Mehmet ŞAN, Charlotte LABEDAN KODAŞ, Çağdaş ERDEM, Stephanie EMRA, Hureyla BALCI
BONCUKLU TARLA 2023 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 521

ÇALTILAR HÖYÜK 2023 YILI KAZILARI

Ayşegül AYKURT*

Kadir BOYÜKULUSOY

Umay OĞUZHANOĞLU

Çaltılar Höyük Muğla ili, Seydikemer ilçesinin 56 km kuzeydoğusunda; Elmalı ilçesinin 30 km kuzeybatısında; Çaltılar Mahallesi'nin güneyinde ve bitişik bir konumda, en yüksek noktası denizden yaklaşık 1.287 m yüksekliktedir. Höyük kuzey-güney 175 m, doğu-batı doğrultusunda 160 m'lik boyutları ile yaklaşık 3 hektarlık bir alanı kaplamaktadır (Plan: 1, Resim: 1). En yüksek bölümü ova seviyesinden 11 m yüksekliğinde olup, kuzey bölümü güneyinden daha yüksektir. Höyüğün doğusundan Küçüklü Çayı geçmekte, 300 m kuzey/kuzeybatısında ise Kırkpınar olarak tanımlanan su kaynağı bulunmaktadır. Küçüklü Çayı, höyüğün 2,5 km güneybatısında Karaçulha Çayı ile birleşerek Seki Ovası'na girmekte ve Eşen Çayı'nı oluşturmaktadır. Antik Dönem Xanthos nehir sisteminin (Eşen Çay) üst kısımlarında bulunan höyük, Oinoanda'nın 15 km kuzeydoğusunda, Balboura'nın ise 10 km güneydoğusundadır. Çaltılar Höyük ve çevresi, Hitit metinlerinde Lukka olarak anılan bir coğrafi bölgeye ve ötesine uzanan bir alanı kapsamaktadır (Mellink, 1995; Hawkins, 1998; Niemeier, 1999; Bryce, 2005). Romalılardan önce ise Kabalia olarak adlandırılan bir bölgeye ait olan yöre, Roma Dönemi'nde kuzeyin bir parçası olmuştur (Coulton, 1993; 1998, s. 226).

KAZI ÇALIŞMALARI

Çaltılar Höyük'te 2023 yılında dört alanda kazılar gerçekleştirilmiştir (Resim: 1)[1].

I-İ/8 karelerinde yapılan kazılar

Çaltılar Höyük'te 2023 yılında ilk olarak höyüğün tepe düzlüğünün kuzeyinde yer alan I-İ/8 karelerinde çalışılmıştır (Plan: 1, Resim: 1). Höyükte 2021-22 yıllarında yapılan kazılarda belirtilen karelerin güneyinde I-İ/9 karelerinde yapılan kazılarda Arkaik Dönem'e tarihlenen bir mekân açığa çıkartılmıştır (Aykurt vd. 2023, s. 314-315, res. 3; 2024, s. 338-340, res. 10). 2023 yılında buradaki yerleşim dokusunun kuzeyinde çalışılmış ve Arkaik Dönem'in iki evresine ait veriler elde edilmiştir.

* Prof. Dr. Ayşegül AYKURT, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Ankara-TÜRKİYE; E-Posta: aysegulaykurt@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7252-4784

Dr. Öğr. Görevlisi Kadir BÖYÜKULUSOY, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Sivas-TÜRKİYE, E-Posta: kadirbuyukulusoy@gmail.com; ORCID: 0000-0002-8641-6802

Dr. Öğr. Üyesi Umay OĞUZHANOĞLU, Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Denizli-TÜRKİYE; E-Posta: umay_o@hotmail.com; ORSID: 0000-0002-2787-087X

1 2023 kazılarına Doç. Dr. Fatma Şahin (Çukurova Üniversitesi), doktorantlar Nurçin Göçmen, Mertcan Kavas, lisans öğrencilerinden Ayşe Sakallıoğlu, Efe Gökçen, Ceren Çetiner, İpek Hilal Önsal, Galipcan Olcay, Efsane Tan, Nilaynur Anayurt, Ezgi Ceylan Çetin, Yağmur Kulaksız, Mehmet Salih Ağgün, Adriana Tarcan, Suat Babatlı, Bakanlık Temsilcisi olarak Esra Çetin (Aksaray Müzesi) ve Fuat Durmuş (Muğla Müzesi) katılmışlardır.

I. 1b mimari tabakası (Arkaik Dönem)

I-İ/8 karelerindeki çalışmalarda M-1 mekânının kuzeybatısında M-7 mekânı, M-1 mekânının kuzeydoğusunda bir duvar (D-23) ve M-1 mekânının kuzeyinde-M-7 mekânının doğusunda döküntü niteliğinde taş grupları açığa çıkartılmıştır (Resim: 3).

Kuzey ve doğu duvarının bir bölümü açığa çıkarılan kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu M-7 mekânı, M-1 mekânının kuzeybatısına inşa edilmiştir (Resim: 3). Mekânın kuzey duvarı (D-12) kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda olup, duvarın batısı kuzey profilinin içine girmekte, doğusu ise I/İ-8 karelerinin arasında yer alan kontrol profilinden geçerek İ/8 açmasında kısmen devam etmektedir. Kuzey duvarının (D-12) ortaya çıkartılan kısmı 2,90 m uzunluğunda, 0,60-0,80 cm genişliğinde, korunan 3-4 sırası 0,45 m yüksekliğindedir. Kenarlarında büyük ve orta boyutlu taşların kullanılmış, araları ise küçük taşlarla doldurulmuş olan duvar, güneye doğru hafif kavis yapmaktadır. Mekânın batı duvarı (D-17) ise kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda olup, kuzey uzantısı I/8 doğu profilinin içine girmekte, güney uzantısı ise herhangi bir mimariye bağlanmadan bitmektedir. Doğu duvarının profilin içine giren kısmı olasılıkla I/8 ile İ/8 karelerinin arasındaki kontrol profilinin içinde kuzey duvarının doğu uzantısı ile çakışarak M-7 mekânının kuzeydoğu köşesini oluşturmaktadır. Batı duvarının açığa çıkartılan ve korunan kısmı 2,90 m uzunluğunda, korunan 7 sırası 0,68 m yüksekliğindedir. Mekânın içine bakan batı yüzü yıkılmış olan bu duvarın güney uzantısının ayrıca batıya doğru yattığı görülmüştür. Kuzey ve doğu duvarlarının açılan ve korunan kısımları itibariyle M-7 mekânı 6 m genişliğinde, 3,85 m uzunluğundadır. Mekân içinde yapılan kazılarda çok sayıda parçalanmış öğütme taşı ile monokrom kap parçaları ele geçmiştir. Kap parçalarının içinde *Black on Red Pottery* grubu örnekleri de bulunmaktadır. M-7 mekânının doğu duvarı ile M-1 mekânının batı duvarı arasında yol/sokak olabilecek 1,90-1,95 m bir boşluk bulunmaktadır.

M-1 mekânının kuzeydoğusunda, M-7 mekânının ise doğusunda açığa çıkartılan orta boy döküntü taşların ise doğu profilinde, kuzeydoğudan-güneybatıya doğru kavis yaptığı görülmüştür. Bu döküntünün nasıl bir mimariye ait olduğu İ/8 karesinin doğu kısmında yapılacak kazılarla sonucunda anlaşılacaktır.

I.1b evresi, 2021-22 yılında açığa çıkartılan M-1 mekânındaki (Aykurt vd., 2023, s. 314) gibi bölgede meydana gelen deprem sırasında oldukça tahrip olmuştur. Deprem sonrasında M-7 mekânının kuzey duvarı (D-12) mekânın içine doğru kavis yapmış, doğu duvarının (D-17) batı yüzü yıkılmış, doğu yüzü batıya doğru yatmış ve güney uzantısı ise yıkılmıştır. M-7'nin doğusunda, M-1'in kuzeyindeki kalıntılar ise deprem sırasında tamamen yıkılmış mekân/yapılara ait olmalıdır. Bunun yanı sıra M-1 ve M-7 mekânı arasında yer alan ve yol olduğu düşünülen (Resim: 2-3) alanda çok sayıda kap parçası (Resim: 3), öğütme taşı parçaları ile pişmiş topraktan boğa figürini (Resim: 4) ele geçmiştir. Bu bağlamda yerleşimin geçirdiği deprem sonrasında M-1 mekânı içinde kırılan kaplar ile bir grup eşyanın M-1 ve M-7 arasında yer alan boşluğa atılmış olduğu düşünülmektedir.

M-1 ve M-7 mekânları arasındaki boşlukta yer alan ve bu evreye ait olan bu kaplar I.1b evresinin tarihlenmesi bakımından önemlidir. Kap parçaları içinde *Black on Red Pottery* grubundan iki çömlek, *Red Bichrome Pottery* grubundan kısa ve uzun boyunlu çömlekler, *White Bichrome Pottery* seramik grubundan iki çanak, üç *krater* ve bir çömlek, *Monochrome Pottery* grubundan bir çömlek ile bir tane kapalı kap bulunmaktadır (Resim: 5). *Black on Red Pottery*, *Red Bichrome Pottery* ve *White Bichrome Pottery* grubundan üretilen beş çömlek düz ağızlı, kısa ve geniş boyunlu ve omuz kısmından karına bağlanan çift dikey kulpludur. Bu çömleklerin boyun kısımlarında genelde yatay bant/bantlar, gövdenin üst kısmında *metop*lar içinde çoğunlukla dörder 3-5 konsantrik daireler, askıda konsantrik çengel/kanca motifi, askıda 3-7 yarı konsantrik daireler bulunmaktadır. Bu çömleklerin form bakımından benzerleri Çaltılar Höyük'ün kuzeydoğusunda Çaylak Tepe'de yer alan İntaşı Mağarası'nda (French, 2012, s. 11, 19, fig. 11.12: 7-9, 12), Göller (French, 2012, s. 11, 19, fig. 11.12:10), Troya (MÖ 700-650/625) (Aslan, 2002, s. 107, no. 77), Akalan (Cummer, 1976, no. 1–11) ve Yunanistan'da Argolis bölgesinden (Langdon, 1995, no. 1103, 1114–25, 1189, 1202–03) bilinmektedir. Bu çömleklerden *Red Bichrome Pottery* içinde değerlendirilen bir örneğin dışını süsleyen sarkık *konsantrik* çengel/kancalar ve *konsantrik* yarım daire bezemeler Lidya seramiğinde Kırmızı Bikrom (*Red Bichrome*) grubunda görülmektedir. Bu motiflerin ilk örnekleri MÖ 9. yüzyılın ortalarında/Kıbrıs Geometriği III'ün başlarında; MÖ 8. yüzyıl ortalarında/Geç Geometrik Dönem'de Kilikya ve Ege Adaları'nda görülmektedir. Sard'da ise MÖ 7. yüzyıldan itibaren kullanıldığı bilinmektedir (Gürtekin, 1998, s. 295). Bu veriler doğrultusunda; Çaltılar Höyük *Red Bichrome Pottery* içinde yer alan ve yerel üretim olduğu düşünülen çömleğin, motif olarak Kıbrıs ya da Lidya *Bichrome* örneklerinden etkilendikleri ve MÖ 7.-6. yüzyıla tarihlendikleri düşünülmektedir. Çömleklerin dışında, *White Bichrome Pottery* içinde yer alan bant bezemeli iki çanağın benzerleri ise Troya (MÖ 625-600/575) (Aslan, 2002, s. 112, no. 124), Assos (MÖ 620-590) (Utili, 1999, s. 288, no. 45, fig. 3), Klazomenai (Ersoy, 1993, no. 299, pl. 71) ve Tocra'da (MÖ 620-590) (Boardman ve Hayes, 1966, no. 2015, 2018) bulunmuştur. Bu örneklerin geneli ise MÖ 7. yüzyılın son çeyreği – MÖ 6. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir.

I. 1a mimari tabakası (Arkaik Dönem)

I.1b evresindeki deprem sonrasında M-1 ve M-7 mekânın arasında kalan boşluğa/yol-sokağa? bu evreye ait mekânlar içinde kırılan kaplar atılmış; bu kalıntıların hemen güneyine 1,90 m uzunluğunda, 0,54 m yüksekliğinde bir duvar (D-18) örülmüştür. Orta ve büyük boy taşlardan örülen bu duvar, örüldükten sonra bir nevi mekân (M-5) oluşturan bu alan taş ve toprakla doldurularak kapatılmıştır.

M-1'in kuzeydoğu duvarının kuzeyinde devam eden kazılarda bu duvara paralel olarak yapılmış, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan ve güneydoğuda oldukça tahrip olmuş yeni bir duvar (D-12) açığa çıkartılmıştır (Resim: 1-2). Bu duvarının güneydoğu uzantısının bitiminde kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan bir başka duvar (D-13) daha ortaya çıkartılmıştır. Doğuya doğru yatan D-13 duvarının güneybatı uzantısı ise D-4 duvarına bağ-

lanarak M-1 mekânının kuzeyinde içinde çok sayıda kap parçası bulunan yeni bir mekân (M-2) oluşturmuştur. M-2 mekânının kuzeyinde ise, oldukça dağılmış olası bir başka mekâna ait yıkıntı taşlar açığa çıkartılmıştır. Bu taşların doğusunda yıkıntı taşlarla birlikte çift kulplu bir çömleğe ait parçalar ele geçmiştir. Kırmızı *bikrom* mal grubu içinde değerlendirilen çömleğin karın kısmından itibaren üst kısmı metoplara ayrılmış *konsantrik* dairelerden oluşan gruplarla bezenmiştir.

D-12 duvarının kuzeybatısının güneyinde, D-10 duvarının batısında da tahrip olmuş duvarlara ait taş yığınları ile ağaç-dal örgüden oluşan duvarlara ait dikme delikleri açığa çıkartılmıştır (Resim: 2). Bu deliklerin boyutları (çapları: 9-11 cm, derinlikleri 12-15 cm) ve konumlarından, güneybatıdakilerinin kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan bir mekânın (M-3) kuzey ve batı duvarını oluşturdukları belirlenmiştir. M-3 mekânının kuzeyinde yer alan ağaç dikme deliklerinin (çapları: 8-10 cm, derinlikleri 9-11 cm) ise, M-3 mekânının kuzey duvarının bir bölümünü de kullanarak yine aynı doğrultuda 2,25x3,40 m korunan boyutlarda bir mekân (M-4) oluşturdukları anlaşılmıştır.

M-4 mekânının kuzeydoğusunda kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda sıralanan mimari düzenlemesi anlaşılamayan ağaç dikme delikleri açığa çıkartılmıştır (çapları: 10-12 cm, derinlikleri 9-13 cm). Bu kalıntıların güneydoğusunda döküntü/yıkıntı? olarak tanımlanabilecek taşlar açığa çıkartılmıştır. Bu taşların arasında çift kulplu bir çömleğe ait parçalar dağılmış durumdadır. Kırmızı *bikrom* mal grubu içinde yer alan bu kabın, karın kısmından itibaren üst kısmı *metop*lara ayrılmış *konsantrik* dairelerden oluşan gruplarla bezenmiştir.

M-2 mekânı: Bu mekânın da yine I.1b'nin sonunda meydana gelen depremde meydana gelen yıkımdan sonra doğusunun iki duvarla kapatıldığı anlaşılmıştır (Resim: 2). Mekân içinde yapılan kazılarda çok sayıda kap parçası ile pişmiş topraktan yapılmış bir ağırlık ve öğütme taşı parçaları ele geçmiştir.

Ğ/15-16 karelerinde yapılan kazılar

Bu alanda 2021 yılında Ğ/16 karesinin güneydoğu kısmında yapılan kazılarda Arkaik Dönem'e tarihlenen bir yolun bir bölümü açığa çıkartılmıştır (Aykurt vd. 2023, s. 317, res. 5). 2023 yılında söz konusu kalıntıların batı ve kuzey uzantılarını açığa çıkartmak amacıyla Ğ/16 karesinin batı ve kuzey kısmı ile Ğ/15 karesinde kazılar gerçekleştirilmiştir (Plan: 1, Resim: 6).

Belirtilen alanda yapılan kazılarda Arkaik Dönem'e tarihlenen I.1a ve I.1b mimari tabakalarına ait kalıntılar açığa çıkartılmıştır.

I. 1b mimari tabakası (Arkaik Dönem)

2021 yılında bu alanda yapılan kazılarda kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan bir yol tespit edilmiştir. 2023 yılında yapılan kazılarda bu yolun kuzeybatı uzantısı ortaya çıkartılmıştır (Resim: 6). 1,80-2,10 m genişliğinde olan yolun açığa çıkartılan kısmı 9 m uzunluğundadır. Farklı boyutlarda şekilsiz kalın levha taşlar ile orta ve küçük boyutta toplama taş-

lardan yapılan yolun bu kısmında güneydoğudan kuzeybatıya doğru yükseldiği görülmüştür. Yolun üzerindeki iki alanda döküntü taş gruplarının yolu tahrip ettiği görülmüştür. Bu döküntü taşların kaldırılması sırasında bronzdan yapılmış yarım küre başlı süs iğnesi bulunmuştur.

Yolun hemen güneyinde yapılan kazılarda, yola paralel olarak uzanan bir duvarın (D-19) yer aldığı görülmüştür. Duvarın açığa çıkartılan kısmı 5,90 m uzunluğunda, 0,73 m genişliğinde, korunan tek sırası ise 0,30 m yüksekliğindedir. Kuzeybatı uzantısı profilin içine giren duvarın güneydoğu uzantısı tahrip olmuştur. Söz konusu duvar yola paralel uzanan bir yapının kuzey duvarı olmalıdır.

Yolun kuzeydoğusunda yapılan kazılarda da yol ile aynı doğrultuda uzanan ve kalın levha taşlardan yapılmış bir döşeme açığa çıkartılmıştır (Resim: 6). Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan bu taşların iki uzantısı da profil içine girmektedir. Oldukça tahrip olan bu döşeme kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda 5,10 m, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda ise 2,40-2,45 m'lik bir alana yayılmıştır. Döşemenin üzerinden kap parçalarından yapılmış ağırlıklar, kuzeyinden bronzdan gözlü bir süs iğnesi, güneyinden pişmiş toprak bir boncuk ele geçmiştir.

Levha taşlardan oluşan döşemenin kuzeyinde ise farklı boyutlarda şekilsiz kalın levha taşlardan yapılmış ve yer yer tahrip olmuş bir döşeme daha açığa çıkartılmıştır (Resim: 6). I.1b mimari tabakasına ait bu döşeme, Ğ-16 karesinin kuzeydoğu kısmında açığa çıkartılan döşemenin kuzey uzantısını oluşturmaktadır. Döşemenin Ğ-16 karesinde açığa çıkartılan yol ile aynı doğrultuda olduğu ve doğu profilinin içe girdiği görülmüştür.

I. 1a mimari tabakası (Arkaik Dönem)

Kazı alanının genelinde de tanımlanan bu mimari tabaka, I1b'nin sonunu getiren depremden sonraki evreyi kapsamaktadır. Ğ/16 karesinde yapılan kazılarda alanın kuzeydoğu kısmında I1a mimari tabakasına ait bir duvar parçası ile yuvarlak plan veren taş kümeleri açığa çıkartılmıştır (Resim 6). Kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan duvarın (D-20) kuzeydoğu uzantısı profilin içine girmektedir. Duvarın güneybatı uzantısı ise tahrip olmuştur. I1b mimari tabakasına ait çoğunluğu şekilsiz kalın levha taşlardan oluşan döşemenin üzerine oturan bu duvar tahrip olmuştur. Bu duvarın güney ve güneybatısındaki çalışmalarda ise çoğunluğu orta ve küçük boy taştan örülmüş yuvarlak form veren taş kümeleri tespit edilmiştir (Resim: 6). Dört küme oluşturan bu taşların hem I1b hem de II. tabakayı tahrip ettiği anlaşılmış ancak hangi amaçla yapıldığı henüz tespit edilememiştir.

Alanın güneybatısında bu mimari tabakaya ait bir M-6 mekânının kuzeybatı kısmı açığa çıkartılmıştır. Mekânın kuzey duvarı (D-21) kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanmakta olup duvarın kuzeybatı uzantısı düz kesilmekte, güneydoğu uzantısı güney profilinin içine girmektedir (Resim: 6). Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda 8 m uzunluğunda olan mekânın kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda korunan kısmı ise 2,50 m'dir. Duvarın Ğ-15 ve Ğ-16 karelerinin arasında yer alan kontrol profilinin içinde Ğ-16 karesinde açığa çıkartılan

D-20 duvarının kuzeydoğu uzantısı ile köşe oluşturduğu kesindir. D-21 (uzunluğu 7,85 m) duvarının kuzeybatı uzantısının güneyinde açığa çıkartılan diğer duvar (D-22) ise bu yapının batı duvarıdır. D-20 duvarı ile aynı doğrultuda olan bu duvarın güneybatı uzantısı batı profilinin içine girmekte, kuzeydoğu uzantısı ise D-21 duvarının 60 cm güneyinde bitmektedir. Söz konusu 0,60 m'lik boşluğun M-6'nın kapı açıklığı olduğu düşünülmektedir. Kapı açıklığından itibaren 1,40-145 m kuzeybatıya doğru devam eden kuzey duvarının bu kısmı ante oluşturmaktadır. Bu da yapının megaron planlı olduğunu göstermektedir. Mekânın içinde bulunan çok az miktarda seramik parçası monokrom ve *Black on Red Pottery* olarak tanımlanan kaplara aittir. Çakmaktaşından bir dilgi ile aşık kemiğinden oyun taşı mekân içi buluntularıdır.

K-L/7 karelerinde yapılan kazılar

Kazı çalışmalarının gerçekleştirildiği üçüncü alan höyüğün kuzeydoğu yamacında yer almaktadır (Plan: 1, Resim: 1,7). Bu kısımda L/7 karesinin güneybatı köşesi ile K/7 karesinin doğu kısmında çalışılmıştır.

IV. 2. mimari tabaka

Erken Tunç Çağı II sonuna tarihlenen bu mimari tabakaya ait çakıllı ve kireçli bir taban ile yanmış kerpiç parçaları ve batı profilinde ağaç dikmelere ait delikler tespit edilmiştir (Resim: 8). Bu deliklerin üstte olanlarının yatay uzandığı, bunların altında bir yatay ve bir çapraz, üstte yatay uzananların güneyinde kalanların ise dikeye yakın oldukları tespit edilmiştir.

Taban üzerinde bulunmuş kap parçalarından olan büyük bir gaga ağızlı testi parçası (Resim: 9) kırmızı astarlı ve boya bezemelidir. Benzerleri Erken Tunç Çağı II'nin geç safhasında Karataş–Semayük'te çoğunluğu karışık depositten, bir örneği V.2 (?) tabakasından gelmiştir (Eslick, 2009, s. 191-193, pl. 62, KA 193, 195-196, KA 200). Kırmızı astar üzerine ağız kenarı dışında iç içe *konsantrik* yarım dairelerle bezemeli çanağın benzeri Karataş–Semayük'te V.2 tabakasından (Eslick, 2009, s. 144, pl. 43: KA 595; pl. 81c, KA 595), sarımsı kahverengi örneği Karataş–Semayük'te V.3 tabakasından (Eslick, 2009, s. 157, pl. 48: KT 445, KT 447) bilinmektedir. Yapılan bu karşılaştırmalar doğrultusunda bu taban Erken Tunç Çağı II'nin geç safhası-Erken Tunç Çağı III'ün başına tarihlenebilir.

IV. 3. mimari tabaka

Bu mimari tabakaya ait çakıllı ve yer yer beyaz sıvalı bir taban açığa çıkarılmıştır (Resim: 8). Taban üzerinden olasılıkla bir testiye ait gövde parçası açık kahverengi astarlı ve krem boya bezemelidir. Karataş–Semayük'te V.2 (?) tabakasından kırmızı astarlı bir testi de benzer bezmeye sahiptir (Eslick, 2009, s. 192, pl. 91b, KA 198). Karataş–Semayük testileri Erken Tunç Çağı II'nin geç safhasına tarihlendirilmiştir. Çaltılar Höyüğün IV. 2. Mimari tabakası içinde benzer bir tarih önerilebilir.

IV. 4. mimari tabaka

Dördüncü mimari tabakaya ait kalıntılar çakıllı taban üzerinde açığa çıkartılan ağaç dikmelere ait deliklerden oluşmaktadır (Resim: 8). Bu taban üzerinden Erken Tunç Çağı II'nin geç safhasına tarihlenen boya ve çizi bezemeli kap parçaları bulunmuştur.

IV. 5. mimari tabaka

Tahrip olduğu saptanan bu mimari tabakaya ait sıkıştırılmış topraktan oluşan taban parçası tespit edilmiştir (Resim: 8). Taban ile bağlantılı çanaklar içindeki siyah astarlı ve ağız kenarının dışında verev bezemeler bulunan örneğin siyah astarlı ve benzer bezemeli örnekleri Karataş-Semayük'te Erken Tunç Çağı II sonuna tarihlenen V.3. tabakasından bilinmektedir (Eslick, 2009, s. 157, 208, pl. 48, KT 431). Benzer örneğinden yola çıkarak Çaltılar Höyük'ün IV.4. mimari tabakası içinde benzer bir tarih önerilebilir.

IV. 6. mimari tabaka

2022 yılında L-7 karesinin güneybatı köşesinde açığa çıkartılan taş *glacis*in batı uzantısının gelmesinin beklendiği bu seviyede, taş *glacis*e ait kalıntılar saptanmamıştır. Taş *glacis*in bu karede olması gereken devamının MÖ 2. binde mezarlık alanı olarak kullanılması nedeniyle tamamen yok edildiği; ancak MÖ 2. bine tarihlenen mezarların da köylüler tarafından yapılan kaçak kazılarda tamamen boşaltılıp parçalandığı anlaşılmıştır (Resim: 8,10).

Tahrip olmuş küp mezarların arasında ve altında yapılan kazılarda da şiddetli bir yangın geçirmiş bir yapı katının kalıntılarına ulaşılmıştır (Resim: 8, 10). Bu yangına ait kalıntılar profil boyunca yer yer uzanan yanmış kerpiç, *pis*é parçaları ile yüksek ısı nedeniyle çatlamış olan farklı boyutlardaki taşlarda da izlenmiştir (Resim: 10). Bu kalıntılar arasında geometrik bezeli bir damga mühür[2], kemik boncuk, iki adet pişmiş toprak boncuk, bir ağırşak, iki adet kap parçasından yapılmış ağırlık, üç adet öğütme taşı, biley taşı, ezme taşı, dört adet çakmaktaşı dilgi ile seramik kap parçaları ele geçmiştir. Bu evre seramiğinin daha çok siyah ve tonlarında kendinden astarlı olduğu, kırmızı astarlı seramiğin azaldığı, boya bezemenin siyah ve tonlarına uygulandığı tespit edilmiştir. Seramik içinde yer alan minyatür kabın benzeri Karataş-Semayük'te Erken Tunç Çağı'na (Eslick, 2009, pl. 96:a, b), siyah astarlı omurgalı beyaz boya bezemeli çanakların benzeri Karataş-Semayük'te karışık depozitte (Eslick, 2009, pl. 58, KT 500, KA 181), siyah astarlı burma kulplu çanağın benzeri ise Beycesultan'da Erken Tunç Çağı II'de (Lloyd, Mellaart, 1962, pl. 21c: 13, 15, 22) bulunmaktadır.

Tüm veriler Erken Tunç Çağı II'ye tarihlenen 6. mimari tabaka yerleşiminin şiddetli bir yangın geçirdiği, yangın sonrasında yeni taş *glacis*in yapıldığı, *glacis*in bu kısmının Geç

2 Benzerleri Bademağacı (Duru 2003, lev. 49.13) ve Karaoğlan'da (Özgüç 1987, res. 20a-b) Erken Tunç Çağı II, Beyşehir-Kuşluca (Çokbanker 1974, res. 13) ve Ahlatlıbel'de (Koşay 1934, 71-72) Erken Tunç Çağı II-III'e tarihlenmektedir.

Tunç Çağı'nda mezarlık alanı olarak kullanılması sırasında tahrip olduğu, mezarlığın ise köylülerce kazılarak yok edildiği anlaşılmıştır.

L/6 karesinde yapılan kazılar

2023 yılındaki son kazı çalışması höyüğün kuzeydoğu eteğinde yer alan L/6 karesinde gerçekleştirilmiştir. Höyükte 2022 yılında yapılan kazılarda L-M/6 karelerinde Geç Kalkolitik Dönem'e tarihlenen yığma taştan oluşan bir su basmanı (V.0. tabaka) ile L-M/7 karelerinde Erken Tunç Çağı'na tarihlenen yerleşimin (IV. tabaka) yığma taştan oluşan (*glacis*) savunma sisteminin bir bölümü açığa çıkartılmıştır (Resim: 7). 2023 yılında Erken Tunç Çağı savunma sisteminin batı uzantısı ile Geç Kalkolitik Dönem su basmanın nasıl çakıştığı anlamak amacıyla L/6 karesinin güneybatı köşesinde çalışılmıştır. Yapılan çalışmalarda Erken Tunç Çağı yerleşiminin savunma sistemini oluşturan taş *glacis*in batı uzantısı açığa çıkartılmış, Geç Kalkolitik Dönem su basmanının, Erken Tunç Çağı *glacis*inin 1 m kadar güneyinden kavis yaparak höyüğün içine doğru yöneldiği görülmüştür.

DEĞERLENDİRME

Çaltılar Höyük'te 2021-23 arasındaki çalışmalar höyükteki tabakalanma şimdilik aşağıdaki tablodaki gibidir:

Kültür Katı	Mimari Tabaka	Dönem	C14
Demir Çağ	I.1a.	Arkaik Dönem Geç Safha	
	I.1b.	Arkaik Dönem Erken Safha	
Geç Tunç Çağı	II.	Geç Tunç Çağı	MÖ 1628–1506
Orta Tunç Çağı	III.	Orta Tunç Çağı	MÖ 1888–1741
Erken Tunç Çağı	IV.1.	Erken Tunç Çağı II Geç Safha / IIIA	
	IV.2. IV.3.	Erken Tunç Çağı II Erken Tunç Çağı II	
	IV.4.	Erken Tunç Çağı II	
	IV.5.	Erken Tunç Çağı II	
	IV.6.	Erken Tunç Çağı II	
	IV.7.	Erken Tunç Çağı II	
Kalkolitik Çağ	V.0.	Geç Kalkolitik Dönem	MÖ 3351–3097
	V.1.		MÖ 3363–3102
	V.2.		
	V.3.		

Tablo1: Çaltılar Höyük kronoloji tablosu.

Höyüğün Arkaik Dönem yerleşimini anlamaya yönelik yapılan kazılarda önemli sonuçlara ulaşılmıştır. 2021-2022 yılında yapılan kazılarda höyüğün tepe düzlüğünün kuzeyinde MÖ 7. yüzyılın sonuna–MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilen bir mekân açığa çıkartılmıştı. I.1b tabakasına ait olan mekânın bir deprem sonucunda yıkıldığı, sonrasında ise M-1'in yapılan düzenlemelerle kullanımına devam edildiği tespit edilmiştir. 2023 yılında yapılan kazılarda, bu deprem sonucunda kırılan kapların atıldığı alanlar tespit edilmiştir. Bu kaplar üzerinden yapılan değerlendirmeler sonucu I.1b evresinin MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısına; Erken Arkaik Dönem'e tarihlendiği anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra deprem sonrasında I.1a tabakasında, höyüğün kuzeyinde kazılan alanda ağaç dikme delikleri korunmuş yapılara ait kalıntılar açığa çıkartılmıştır. Söz konusu mimari Çaltılar Höyük'te Geç Kalkolitik Dönem'den itibaren görülen mimari geleneğin devamını oluşturması bakımından önemlidir. Höyüğün tepe düzlüğünün güneyinde yapılan kazılarda da Arkaik Dönem tabakasının, kuzeydeki gibi iki evreli olduğu saptanmıştır. Kazılarda, 2021 yılında açığa çıkartılan taş döşemenin kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan bir yola ait olduğu anlaşılmıştır. Bu yolun kuzeyinde I.1b evresine ait taş döşeli bir alan ile I.1a evresine sadece kuzey kısmı korunmuş, işlevi bilinmeyen ve *megaron* planlı bir yapı ortaya çıkartılmıştır. Arkaik Dönem tabakalarında ele geçen seramik içinde önceki yıllardan farklı olarak, Lidya Seramiği olarak tanımlanan Çizgili Seramik–Damarlı Boya Bezemeli Seramik (*Streaked Ware*) örneklerinin yerleşimde hem yerel hem de ithal örneklerinin olduğunun belirlenmesi, bölgede yerel örneğinin ilk defa bulunması bakımından önem taşımaktadır.

Höyükte 2021 yılında yapılan kazılarda da kuzeydoğu eteğinde Geç Tunç Çağı'nın başına tarihlenen bir küp mezar açığa çıkartılmıştı. Höyüğün kuzeydoğu yamacında 2023 yılındaki çalışmalarda kaçakçılar tarafından parçalanan Geç Tunç Çağı'na tarihlenen küp mezarlar açığa çıkartılmıştır. Tüm bu veriler höyüğün kuzeydoğu yamacı ve eteğinin Geç Tunç Çağı'nda mezarlık olarak kullanıldığını göstermektedir.

Erken Tunç Çağı yerleşiminin araştırıldığı kuzeydoğu yamacında yapılan kazılarda; höyüğün ovadan 11 m yükseklikte olan kuzey konisinin, şimdilik 9 m'lik konisinin Erken Tunç Çağı katmanlarından oluştuğu anlaşılmıştır. 2021-2023 yılında yapılan kazılar birlikte değerlendirildiğinde, höyükte şimdilik, Erken Tunç Çağı'na tarihlenen yedi tabakanın olduğu saptanmıştır. Bu tabakalarda ele geçen seramik örnekleri üzerinden yapılan karşılaştırmalar üzerinden, IV.1. mimari tabakanın Erken Tunç Çağı II sonu-Erken Tunç Çağı III'e, IV.2-7 mimari tabakaların ise Erken Tunç Çağı II'ye tarihlendirilmiştir. Araştırılan kısımlarında mimari tabakalarda dik olarak saplanan ağaç–dalların etraflarının saman katkılı çamurla doldurulmasıyla yapılmış (*wattle and daub*) duvarlara ait ağaç dikme delikleri açığa çıkartılmıştır. Höyükte 2021 ve 2022 yılında yapılan kazılarda da Erken Tunç Çağı tabakalarında da aynı mimariye ait kalıntılar açığa çıkartılmıştı. İlk örneklerini yerleşimde Geç Kalkolitik Dönem'de gördüğümüz bu mimari uygulama yerleşimde uzun yıllar bir gelenek olarak devam etmiştir. Tabakalarda ele geçen seramik örnekleri, yerleşimin Karataş–Semayük ile bağlantılı olduğunu ve seramikte benzer bir gelişim-değişim gösterdiğini ortaya koymuştur.

TEŞEKKÜR

Kazımıza verdikleri desteklerden dolayı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Muğla Valisi Orhan Tavlı, Türk Tarih Kurumu, Hacettepe Üniversitesi, Seydikemer Belediyesi, Fethiye Rotary Kulübü, Bakanlık Temsilcisi Fuat Durmuş ve kazı ekibimize teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Aslan, C.C. (2002). Ilion before Alexander: Protogeometric, Geometric and Archaic pottery from D9, *Studia Troica 12*, s. 81–129.

Aykurt, A., Böyükulusoy, K. ve Oğuzhanoğlu, U. (2023). Çaltılar Höyük 2021 Yılı Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı, 42(1)*, s. 313-327.

Aykurt, A., Böyükulusoy, K. ve Oğuzhanoğlu, U. (2024). Çaltılar Höyük 2022 Yılı Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 43(4), s. 333-351.

Boardman, J. ve Hayes, J. (1966). Excavations at Tocra 1963-1965. The Archaic Deposits I and Later Deposits. *Annual of British School of Archaeology at Athens, Supplemantary vol. 10*. London.

Bryce, T.R. (2005). *The Kingdom of the Hittites*. Oxford: OUP.

Coulton, J.J. (1993). North Lycia before the Romans. (Ed. Jürgen Borchhardt, Gerhard. Dobesch), *Akten des II. Internationals Lykien–Symposions*, Wien, 6.–12. Mai 1990. Vienna: VÖAW, s. 79–85.

(1998). Highland cities in south–west Turkey: the Oinoanda and Balboura Surveys. (Ed. Roger Matthews), *Ancient Anatolia. Fifty Years' Work by the British Institute of Archaeology at Ankara*. London: British Institute at Ankara, s. 225–236.

Cummer, W. (1976). Iron Age pottery from Akalan, *Istanbuler Mitteilungen, 26*, s. 31–39.

Çokbanker, E. (1974). Beyşehir Kuşluca Köyü Buluntuları, *TAD* XXI, 2, s. 31–39.

Duru, R. (2003). Bademağacı Kazıları 2000 ve 2001 Yılları Çalışma Raporu, *Belleten LXVI(246)*, s. 249–294.

Ersoy, Y. (1993). *Clazomenai: The Archaic Settlement,* Unpublished Dissertation. Bryn Mawr College.

Eslick, C. (2009). *Elmalı-Karataş V. The Early Bronze Age Pottery of Karataş: Habitation Deposit.* Oxford: Bryn Mawr College.

French, D. H. (2012). Pre–Hellenistic Pottery of Seki–Çaltılar Area (Ed. John James Coulton), *The Balboura survey and Settlement in Highland Southwest Anatolia. 2. The Balboura survey: Detailed Studies and Catalogues*. London: British Institute at Ankara, s. 1–30.

Gürtekin, R. G. (1998). *Lydia Seramiğinde Yabancı Etkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Hawkins, J. D. (1998). Tarkasnawa king of Mira: "Tarkondemos", Boğazkoy sealings and Karabel, *Anatolian Studies, 48*, s. 1–31.

Koşay, H. Z. (1934). Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâletince Yaptırılan Ahlatlıbel Hafriyatı, *Türk Tarih, Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, II*, s. 3–102.

Langdon, S. (1995). The pottery of the Early Iron Age and Geometric periods. (Ed. Curtis Runnels, Daniel Pullen, Susan Langdon), *Artifact and Assemblage: The Finds from a Regional Survey of the Southern Argolid, Greece I. The Prehistoric and Early Iron Pottery and the Lithic Artifacts*. Stanford, s. 57–73.

Lloyd, S. ve Mellaart, J. (1962). London: The British Institute of Archaeology at Ankara.

Mellink, M. J. (1995). Homer, Lycia, and Lukka (Ed. Sarah Morris, Jane Carter), *The Ages of Homer. A Tribute to Emily Townsend Vermeule.* Austin: University of Texas, s. 33–42.

Niemeier, W. D. (1999). Mycenaeans and Hittites in war in western Asia Minor (Ed. Robert Laffineur), *POLEMOS: Le contexte guerrier en Egee a l'age du Bronze. Actes de la 7e Rencontre egeenne internationale Universite de Liege, 14–17 avril 1998,* Liege Aegaeum 19, s. 141–155.

Özgüç, N. (1987). Karaoğlan Mühürleri. *Remzi Oğuz Arık Armağanı*. Ankara: DTCF Yayınları, s. 19–31.

Utili, F. (1999). *Die archaische Necropole von Assos (Asia Minor Studien 31*). Bonn.

EKLER

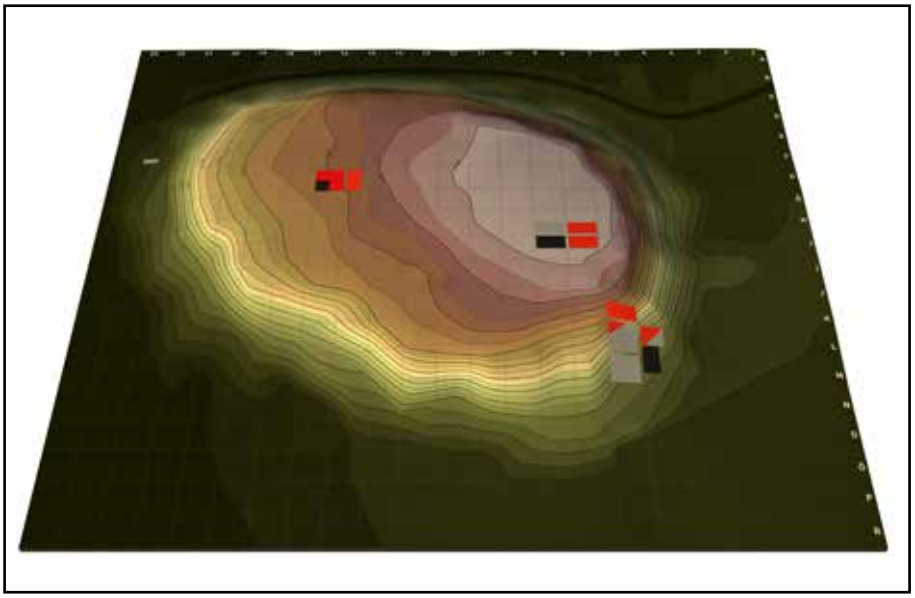

Plan 1

Resim 1

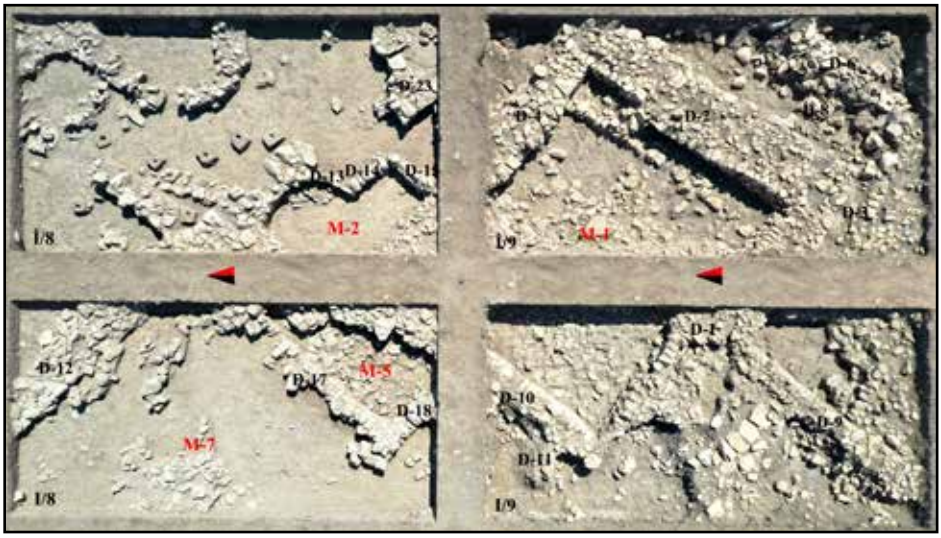

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

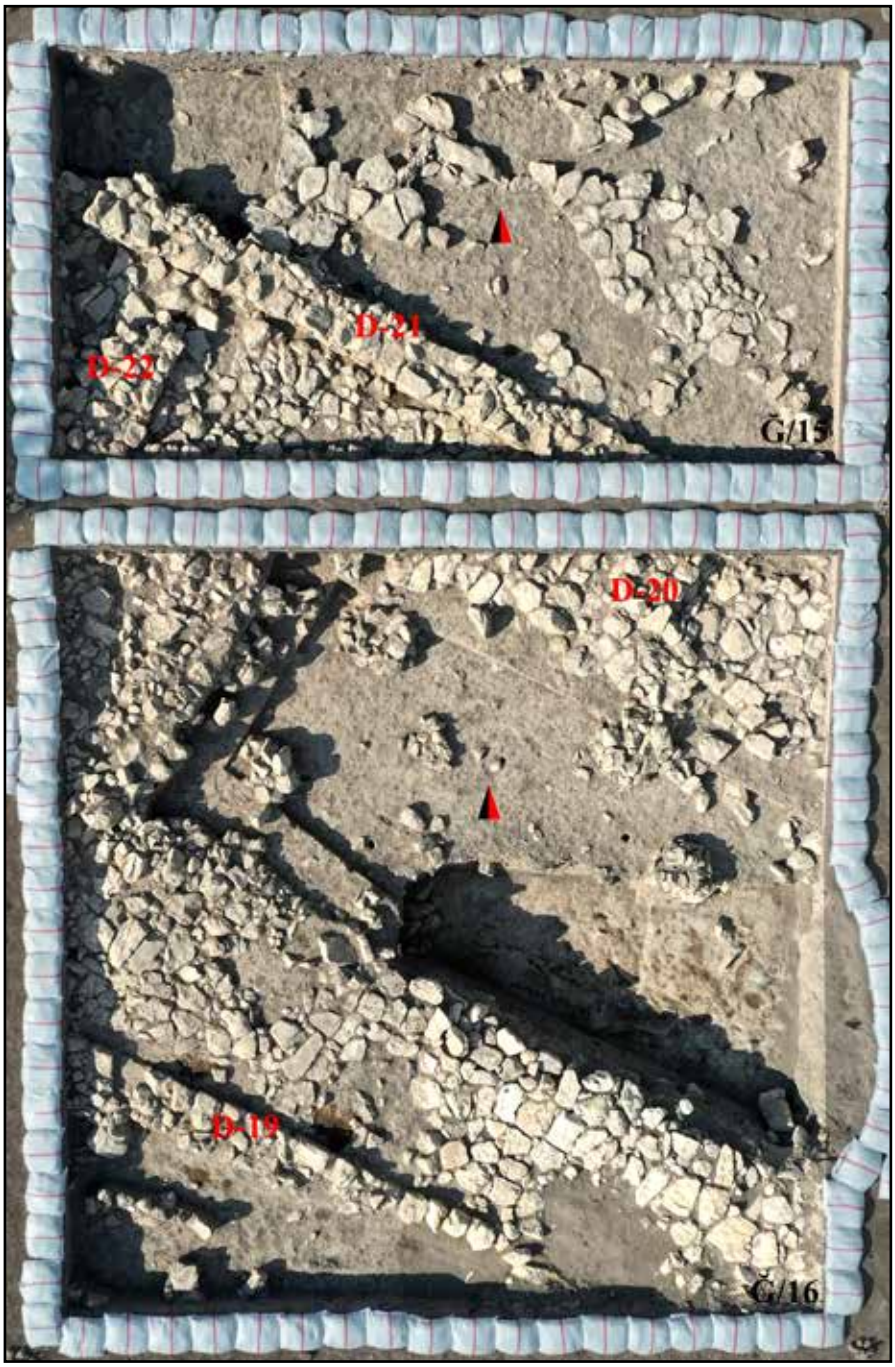

Resim 6

Resim 7

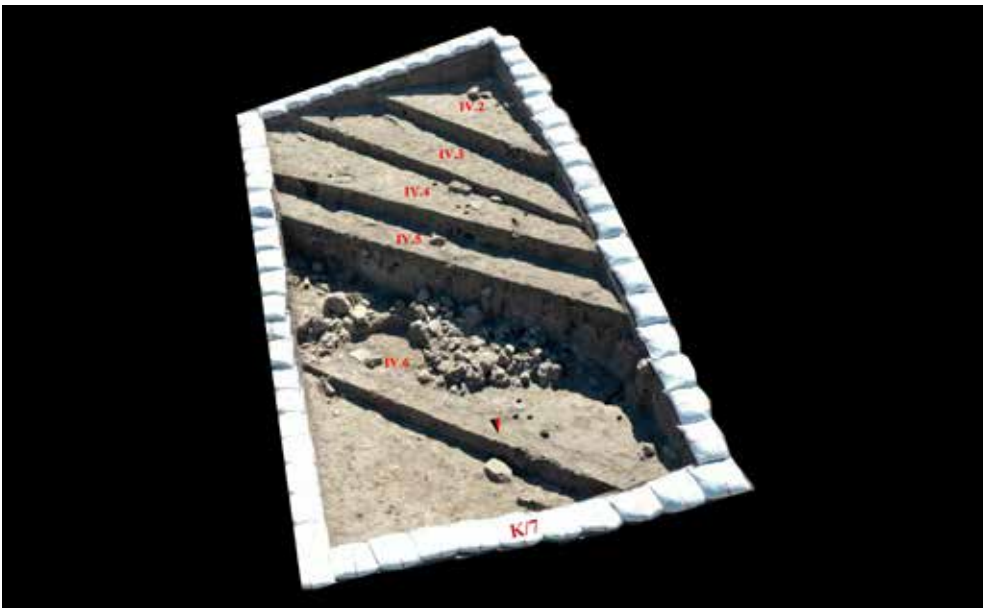

Resim 8

Resim 9

Resim 10

Resim 11